

URDU NESRİNDE ROMANTİZMİN YÜKSELİŞİ

THE RISE OF ROMANTICISM ON URDU PROSE

Davut ŞAHBAZ

Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi,
Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Urdu Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,
dsahbaz@ankara.edu.tr

Öz

Romantizm akımı, Batı edebiyatlarının özellikle 18. yüzyılın başlarından 19. yüzyılın ortalarına kadar olan dönemini etkisi altına almış, isyankâr yapısından filizlenen özgürlük söylemiyle, edebiyatın yanı sıra toplumsal yaşama da geleneksellikten arınma fırsatı tanımıştır. İlk romantik ipuçları Alman ve İngiliz edebiyatlarında gözlemlenmiş, romantizm edebi bir hareket olma özelliğini ise Fransa'da, Fransız Devrimi ertesindeki huzursuz, melankolik toplumsal ortamda kazanmıştır. Urdu nesrinin romantizmle teması daha geç bir dönemde, 1901 ile 1935 yılları arasında olsa da bu akımdan etkilenme düzeyi batıdaki muadilleri ile aynı büyüklükte olmuştur. Urdu muharrirleri "sanat sanat içindir" anlayışını benimseyerek, tematik baskılardan uzak, duygusal, yaratıcı hayal gücüne dayalı ve olabildiğince özgür bir biçimle eser üretmişler ve daha önce dile getirilememiş veya göz ardı edilmiş cinsellik, kadın, duygusallık, hayal gücü, doğa ve aşk gibi öğeleri Urdu nesir geleneğine kazandırmışlardır.

Abstract

Romanticism had significant alteration on Western Literature from the beginning of the 18th century to the second half of the 19th century and reflected prominent impression in terms of literary understanding and social life in these periods. It is assumed that the romantic works were at first seen in German and English Literature but Romanticism was accepted as a worldwide movement in France after French Revolution resulted in chaotic, melancholic and anxious feelings. Even, Urdu prose was influenced by romanticism in a later time between 1901 and 1935 it had the same affection as its contemporary works in the west. Romantic writers have supported the idea of "art for art" and they changed restrictive Aligarh style into emotional, creative, imaginative, independent one. Thus, sexuality, woman, sensuality, imagination, nature and love has been the main themes of this rebellious movement.

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 18 Mart 2016
Kabul edildiği tarih: 9 Mayıs 2016
Yayınlanma tarihi: 23 Haziran 2016

Article Info

Date submitted: 18 March 2016
Date accepted: 9 May 2016
Date published: 23 June 2016

Anahtar sözcükler

Romantizm, Urdu nesri, Mahzen, Hindistan, Aligarh Hareketi, Duygusalılık, Klasisizm, Fransız Devrimi.

Keywords

Romanticism, Urdu prose, Makhzan, Muslim India, Aligarh Movement, Sensuality, Classicism, French Revolution.

DOI: 10.1501/Dtcfder_0000001476

GİRİŞ

Romantizm çalışmalarının üzerinde birleştiği nadir çıkarımların başında, romantizmin veya romantik'in bütün unsurları kapsayıcı ve genel kanı oluşturan bir tanımının yapılamayacağı, yapılsa dahi karşısına tanımı olay ve mekân sınırlamasından kopararak kolaylıkla alaşağı edecek bir başka savın çıkabileceği gelmektedir. Akımın bünyesinde bulundurduğu bireysellik ilkesinin de vermiş olduğu itici kuvvetle, pek çok yazar farklı romantizm tanımları geliştirmiş, böylece farklı ülkelerde romantizme dair farklı kullanım biçimleri gelişmiştir. Romantizm-Romantik Akım, İngiltere'de estetik bir hareket şeklinde belirmiş, Almanya'da estetik bir edim olarak doğmuş ancak zamanla bir dünya görüşü haline gelmiş, Fransa'da ise Rousseau'dan beslenen bir toplumsal eleştiri halini almıştır (Kefeli 63). Romantizm akımı genel manada, 18. yüzyıl klasik edebi anlayışına tepki olarak batı edebiyatlarında doğmuş ve o güne değin süregelen zorlayıcı, kısıtlayıcı, faydacı ve baskıcı edebi üsluba isyan bayrağı çekerek Dünya edebiyatlarını etkisi altına almış bir özgürleşme hareketi olarak ele alınmaktadır.

Ancak romantizmi yalnızca edebi bir dönüşüm olarak vurgulamak doğru değildir. Bu özgürlük söylemi sadece daha önce sosyal bir görev üstlenmiş olan edebi anlayışı değiştirmekle kalmayıp, feodalizmden arınıp kapitalist sisteme geçiş aşamasında olan Avrupa'da siyasal, toplumsal ve kültürel düzenlemelerin yapılması için gerekli olan fitili de ateşlemiştir. Bu durum ise romantizmi kısa sürede topluma yenilik vadeden felsefi, politik, siyasi ve toplumsal anlamda çok yönlü bir akım olma niteliğine eriştirmiştir. Klasisizmin katı kuralcılığından bunalan ve dikte edilen temalar çerçevesinde eser üretmek zorunda kalan yazarlar, romantik anlayışın bireyselliği önemseyen ve kendilerine özgür bir şekilde gözlemleme, düşünme ve yazma fırsatı tanıyan özelliği sayesinde bu akım etrafında toplanmışlardır. Yazarların birleşerek kuralcılığın karşısına dikilmeleri ile edebiyat yeni kavramlar, yeni bakış açıları ve yeni yönelişler edinerek zengin bir yapıya bürünmüştür. Romantizmin ilk belirtileri 18. yüzyılın ilk çeyreğinde İngiltere'de gözlemlenmiştir. William Shakespeare'in temel anlamda romantik olarak adlandırılmayan ancak romantik yazın biçiminin oluşmasındaki katkısı da göz ardı edilemez tiyatro oyunlarının -*Macbeth*, *Kral Lear*- oluşturmuş olduğu zemin İngiliz yazarların romantizmle temasını hızlandırmıştır. Shakespeare'in romantik altyapıyı inşa ettiği dönemin ertesinde Anthony Ashley Cooper'ın kuruculuğunu üstlendiği *Duygu Okulu*'nun, akli tamamen yok saymamakla birlikte, her şeyin akılla izah edilemeyeceğini de vurgulayan, aynı zamanda duygunun ve diğer kalbi hislerin karşılaşılan olayların çözümlenmesinde temel başvuru kaynağı olması gerektiğini varsayan anlayışı (Çetişli 77) romantizmin kuramsal çerçevesinin netleşmesini sağlamış, okuyucuların ilgisini tabiat, ahlâk ve duygu gibi kavramlara yöneltme başarısı göstermiştir. Almanya'da epistemolojik kökenine sadık kalarak 'romantik' sözcüğüyle betimlemekte fayda gördüğümüz ilk kıpırdamalar daha geç bir zaman diliminde, 18. yüzyılın sonlarına doğru, Sturm und Drang hareketinin ortaya çıkmasıyla oluşmuştur. Kuramsal ve ideolojik altyapısı Lenz, Klinger ve Hamann tarafından oluşturulmuş olan, adını ise Maximilian Klinger'in *Fırtına ve Coşku* adlı dramasından almış bu ön romantik hareket, içine doğduğu otoriter edebi ortama bir başkaldırı niteliğinde ortaya çıkmıştır. Önceleri bir yönüyle düzene, akla ve nesnellığe vurgu yapan, bir yönüyle ise kuralsızlığa ve ölçsüzlüğe yaklaşan çift kutuplu bir yapıya sahip olan bu oluşum, zamanla romantik olana ağırlık vermiş ve Almanya'daki romantik üsluba öncülük etmiştir (Arvasi 54). *Fırtına ve Coşku* hareketi içinde yer alan yazarlar -J. Gottfried Herder, G. August Bürger, J. Reinhold Lenz-, anlatımda ferdiyetçiliği benimsemeleri, aynı zamanda duygusallığı ve heyecanı odak noktaları yapmaları dolayısıyla Alman edebiyatında hâkim olan

klasik-kuralcı edebiyat yapısına yenilikçi ve özgürlükçü bir alternatif edebi üslup sunmuşlardır. Romantizmin, anavatanı olarak adlandırılmasa da en parlak dönemini yaşayacağı ve belirli edebi çerçevesi olan bir akım olma özelliğini kazanacağı Fransa'ya, Madame de Staël'in Almancadan yapmış olduğu çevirilerle – De la Littérature (1800), De l'Allemagne (1813)- geçtiği varsayılmaktadır. Her ne kadar bu çeviriler öncesinde Rousseau, Diderot ve Saint-Pierre yapıtlarıyla romantik zeminin bu coğrafyadaki altyapısını oluşturmuş, Marivaux ve Nivelles de la Chaussée gibi yazarlar duygu tahlillerine dayanan, doğayı ve aşkı betimlemeyici özellikleri bünyesinde barındıran duygusal komedi (Comédie sentimentale) türünde eserler üretmiş (Göker 25-26) olsa da kuramsal bir edebi anlayışın ortaya çıkmasının Madame de Staël'in yapmış olduğu çalışmalarla paralel bir tarih aralığına denk geldiği gözlemlenmiştir. Romantizmin Fransa'daki önlenemez yükselişinde ve diğer edebiyatlara nazaran daha güçlü bir etki meydana getirmesinde, Aydınlanma filozoflarının düşünsel çalışmalarıyla temelini oluşturdukları Fransız Devrimi'nin yadsınamayacak etkisi olmuştur. Burjuvazinin, ferdi ve toplumsal özgürlüğü yok sayan ve topluma katı ahlâk kuralları dayatan yönetsel düzene karşı, halkın monarşiye olan hoşnutsuzluğunu da kullanarak başlattığı bu çok kapsamlı devrim sonrasında siyasal, sosyal ve ekonomik imtiyazlar el değiştirmiş, eşitlik, hürriyet, adalet, ferdiyetçilik gibi kavramlar geniş kitlelere ulaşabilmiştir (Kara 79). Devrimin romantik anlayış açısından belki de en önemli sonucu, başlangıçta halkın zihinlerinde oluşturdukları hayallerin aksine, toplumda ve çevrede yarattığı yıkıntılarla dolu karamsar ortam olmuştur. Fransız toplumunun devrim sonrası parçalanmış olan geleneksel yapısının onarılmaya çalışıldığı bu hüznü dolu süreç, romantizm yazarları için vazgeçilmez bir ilham kaynağı olmaya başlamıştır. Yazarlar, devrim sonrasında gözlemledikleri bunalımlı çevreyi eserlerine yansıtmuşlar, okuyucuları bir an için dahi olsa, içinde buldukları ortamdan uzaklaştırıp, hayal güçleriyle yarattıkları güvenli dünyalarda huzurlu yolculuklara çıkarma amacı gütmüşlerdir. Böylelikle romantizm akımı, büyük çapta etkiler bırakabilmek adına ihtiyaç duyduğu toplumsal hazır bulunuşluğu elde etmiştir. Sosyo-kültürel dönüşümlerin ışığında gelişimini sürdüren edebiyat, klasisizmin sınırlayıcılığına ve estetik olmayan dil ve üslup anlayışına muhalefet eden yazarların da çabalarıyla, toplumsal faydacılığı öteleyen romantizm akımının hâkim olduğu bir yapıya bürünmüştür. Bunun sonucunda ise klasik tarzın kuralcı tutumunun yanı sıra, Aydınlanma Çağı'nın akli ön plana çıkarıcı yapısı da yıkılmış, duygunun, coşkunun ve hayallerin sahnede olduğu yeni bir edebi tarz gelişmiştir. Romantizm akımının yükseliş aşamasındaki

dönüm noktalarından bir diğeri Fransız yazar Victor Hugo'nun 1827 yılında *Cromwell Önsözü* (Préface de Cromwell)'nü yayımlaması olmuştur. Hugo'nun *Cromwell* adlı piyesine yazmış olduğu önsöz, daha önce kuramsal bir çerçeveye sahip olmadan ilerleyişini sürdüren romantik anlayışın bir manifestoya sahip olmasını sağlamış, romantizm akımını tam olarak ne söylemek istediği anlaşılan, temel kriterlerinin neler olduğu açıkça gözlemlenebilen, neye romantik denilebileceği konusunda teorik açıklamalar sunan bir akım olma niteliğine kavuşturmuştur. Yazar, ilerleyen yıllarda yayımladığı *Hernani* adlı ibda niteliğindeki dramla, romantik kavramların geniş kitlelere ulaşmasını sağlamış, etkilemiş olduğu yazarları Fransa'daki bu yeni, özgürlükçü edebiyat tarzına destek vermeleri için cesaretlendirmiştir. Emel Kefeli'nin, *Hernani* hakkında yazdıkları bu bakımdan değerlidir:

Hernani (1830), Hugo'nun beş perdeden oluşan manzum piyesidir. İlk temsili, romantiklerle klasikler arasında önemli bir tartışmaya neden olur. Fransız edebiyat tarihinde bu tartışma *Hernani Savaşı* olarak bilinmektedir. *Cromwell*'in önsözünde teorik arka planını oluşturduğu romantik dramı, *Hernani*'de uygulayan Hugo, bu eseriyle klasik-romantik tartışmasının dönüm noktasına yerleşir (75).

Victor Hugo, ilerleyen dönemlerde realizm çizgisine kaymış olsa da –*Sefiller*– edebiyatta, 1789 Fransız Devrimi'nin ülke genelinde ve dünyada yaratmış olduğu çapta etki meydana getiren romantizm akımına öncülük etmiş ve akımın ana hatlarının belirginleşmesini sağlamıştır.

Romantizm akımı, edebiyatta hakim tarz olma serüvenini bu şekilde sürdürürken, İngiltere'de, Wordsworth, Coleridge, Lord Byron, P.B. Shelley, Walter Scoot; Almanya'da, Goethe (Alman klasisizminin öncüsü olduğu gerçekliğiyle), Schiller, Schlegel, Novalis, Grimm Kardeşler, Fichte, Schelling, Tieck; Fransa'da, Madame de Staël, Lamartine, Chénier, Stendhal, Vigny, Balzac, George Sand, Alfred de Musset, Théophile Gautier gibi önemli yazarlar, bu anlayış çerçevesinde üretmişler ve bu geniş çaplı edebi devrime eserleriyle yön vermişlerdir.

Romantizm akımının doğuş aşamasına dair kesin ifadeler kullanmak güçtür. Hangi ülke edebiyatında daha önce ortaya çıktığı ve hangi eserde ilk defa romantik kavramlara yer verildiği sorgulamalarına verilecek keskin cevaplar, edebi akımların oluşum mekanizmalarının özelliklerini de göz önünde bulundurduğumuzda, kolaylıkla çürütülebilecek bir hipotez kurma yanılığısına düşürme potansiyeline sahiptir. Yeni bir edebi tarz yaratmada hangi sanatın başka bir sanata öncülük

ettiği ve bu tarzın hangi millete özgü olarak tarih sahnesine çıktığı da aynı şekilde muammadır (Wellek ve Warren 371). Isaiiah Berlin bu durumla alâkalı şöyle yazmıştır:

Romantikliği sıfatlarıyla ya da amaçlarıyla tanımlamayı denemeyi bile önermiyorum; Çünkü Northrop Frye'in bizi bilgece uyardığı gibi, birisi romantik ozanların belirli birtakım özelliklerine-örneğin, doğaya ya da bireye karşı takınılan yeni tutuma- işaret etmeye ve bunun, 1770 ile 1820 yılları arasındaki dönemin yazarlarına özgü olduğunu söylemeye kalkarsa, bununla Pepe ya da Racine'in tutumu arasında bir aykırılık bulunduğunu ileri sürerse; mutlaka bir başkası da çıkıp, Platon ya da Kalidasa'dan yahut (Kenneth Clark gibi) İmparator Hadriarus'tan veya (Seilliéré gibi) Heliodoros'tan ya da bir Ortaçağ İspanyol ozanından ya da İslam öncesi Arap şiirinden karşıt örnekler gösterecektir (12).

Dolayısıyla tek bir romantizmden bahsetmek ve bu tanım çerçevesinde 'romantizmin' veya 'romantik olanın' tarihinin kesinliğine işaret etmek bizleri ancak neye romantik denilemeyeceğine dair bir sonuca götürmeye yarayacaktır.

Urdu Nesrinde Özgürleşme Dönemi: Romantizmin Doğuşu

"Romantik" teriminin Urdu dilindeki serüveninin İngilizceden geçen "*romance*" kelimesiyle başladığı kabul edilmektedir. İngilizcede hayali masalları, kahramanlık serüvenlerini, maceraperestliği ve aşk-sevgi öykülerini betimlemek için kullanılan bu sözcük, Urdu dilinde "*roman*" (رومان) olarak kullanılmaktadır. Sözcük Urdu dilinde de aynı anlamları içermekle birlikte gerçek hayatla ilgisi olmayan olayları, sahte durumları, hayali tasvirleri de kapsayan bir yapıya dönüşmüştür. Zamanla "*Roman*" dan "*romani*" (رومانی) veya "*romanvi*" (رومانوی) kelimeleri türetilmiş, "*Roman*" ın özelliklerini özümsemiş bir akımı niteleyen bu kelimeler batıya özgü bir kavram olan *romantik*'in isim ve sıfat görünümünün karşılığını almıştır. Romantizm ise Urdu dilinde "*romaniyyet*" (رومانیت) yahut "*romanviyyet*" (رومانوییت) sözcükleriyle eş anlamlı olarak kullanılmıştır.

Urdu edebiyatında romantizm öncesi dönem, 19. yüzyılın ikinci yarısında siyasal, toplumsal, eğitsel ve edebi bir devrim şeklinde beliren Aligarh Hareketi'nin hakimiyetiyle geçmiştir. 1599 yılında kurdukları Doğu Hindistan Şirketi aracılığıyla, ekonomik sömürünün ertesinde siyasi imtiyazlara da sahip olmaya başlayan İngilizler, Hint Alt Kıtası'nın bereketli topraklarını ele geçirmiş ve daha önceki yıllarda sömürge ülkelerde uyguladığı faaliyetler sayesinde edindiği tecrübelerin de

yardımlarıyla Hinduların, Arapların, Türklerin, Moğolların ve Tatarların inşa ettikleri kültürel ve siyasal gelenekleri batıya özgü uygulamalarla değiştirme gayretine düşmüşlerdir. İngilizlerin, Hindistan'da gerçekleştirmiş olduğu siyasal ve ekonomik dönüşümler, kısa sürede onlara ülke geneline yayılmış bir otorite bahşetmiştir. İngilizler, Hindistan'da siyasetten edebiyata, ekonomiden kültürel yaşama kadar her alanı denetimi altına almaya ve kendi dinamiklerine göre yönlendirmeye başlamıştır. Yüzyıllar boyunca hükmettikleri bu coğrafyada ikinci sınıf vatandaş konumuna gerilemeye başlayan Müslümanlar, bu durum sonucunda, 1857 yılında kendilerinin Bağımsızlık Savaşı olarak adlandırdıkları, İngilizlere göre ise isyan niteliği taşıyan bir reaksiyona girişmişlerdir. Ön hazırlığı olmayan bu amatör özgürlük hareketi sonucunda Müslümanlar, elde etmeye çabaladıkları eski itibarlarını kazanmak bir yana, ellerinde ne varsa kaybetmişler, sokağa dahi çıkamayacak halde olmanın vermiş olduğu ruh haliyle, ışığı sönmüş evlerinin pencerelerinden yıkıntılarla dolu şehirlerini izlemekle yetinmişlerdir. Kadınlar ve yaşlılar da dahil olmak üzere Müslüman vatandaşlara şiddetli işkenceler yapılmış, binlerce masum silahsız insan katledilmiştir. Dahası, getirilen *bilet* uygulamasıyla, şehirdeki Müslümanların bir izin belgesi niteliğinde olan bu biletten edinmelerinin zorunlu olduğu, aksi halde izin belgesi alamayan kişilerin tutuklandığı kara bir döneme girilmiştir (Soydan 49). Müslümanlar için işlerin hiç de iyi gitmediği bu dönemde Seyyid Ahmed Han tarih sahnesine çıkmış ve halka uzun süren endişeli dönem sonrası bir umut ışığı sunabilmiştir. İngilizlerle Müslümanları ortak bir paydada buluşturmaya çabalayan- ki bu çalışmaları sonucunda İngilizlerden Sir unvanı almıştır- Ahmed Han, kısa sürede bu iki kutbun arasındaki çatışmaları dindirmiş, Müslümanları yeniden siyasal bir aktör olarak İngiliz-Hindu-Müslüman üçgenine dâhil etmiştir. Kısa sürede sosyal, toplumsal, siyasal, ekonomik ve eğitsel alanda pek çok önemli düzenlemeler yapılmasına ön ayak olan bu kapsamlı hareket, zamanla edebiyatı da etkisi altına almış ve bir bakıma modern Urdu nesri dönemi bu akımla birlikte başlamıştır (Özcan 48). Batı klasisizmi ile benzer özellikler taşıyan Aligarh Akımı bünyesinde toplanan yazarlar –Dipti Nezir Ahmed, Muhammed Hüseyin Azad, Şibli Numani, Muhammed Zekauallah, Mevlevi Çerağ Ali, Muhsin-ul Mulk - toplum için sanat anlayışını benimsemiş, gerçekçilik, kuralcılık, toplumsallık, rasyonalizm, çatışma ve görüneni nakletme bu akımın temel prensipleri olmuştur. Seyyid Ahmed Han'ın İngiltere seyahatlerinde incelediği *Spectator*'u model olarak yayıma hazırlattığı *Tehzib-ul Ahlak* (1870) dergisinin çevresinde toplanan yazarların da kabiliyetleri sonucunda Urdu nesrinde üretkenliğin ön planda olduğu bir döneme girilmiştir (Zaidi 236). Aligarh

Hareketi'nin edebi etkileri neticesinde akılı ön plana çıkararak ve materyalist bir bakış açısıyla katı kurallar dahilinde topluma faydalı eser üretme amacı güden yazarların çabaları, biyografi, eleştiri, roman ve makale gibi nesir türlerinde önemli eserlerin yayımlanmasını sağlamış ve bu dönem öncesi kimliğini henüz tam anlamıyla bulamamış olan Urdu edebiyatına kuramsal altyapısı olan bir gelenek kazandırmıştır. Yazarların edebiyatı toplumun bir dışavurumu olarak niteledikleri bakış açısı çeşitli edebi eksikleri giderme konusunda başarılı olsa da, 1857 yıkımı sonrasında tıpkı Fransız Devrimi ertesindeki Fransızlar gibi, keşmekeşle baş başa kalan halkın acısını dindirecek ve onları bu trajik ortamdan uzaklaştıracak hayali de olsa umudun olduğu dünyayı onlara sunmaması, akımın güçlü etkisinin kırılmasına neden olmuştur. Bununla birlikte akımı sürükleyen yazarların birer birer vefat etmesi, yazarların üslup baskısına yönelik muhalif düşünceler geliştirmeye başlaması ve batılı yazarlardan yapılan tercümelerle birlikte okuyucuların ve yazarların yeni bakış açıları ve üslup özellikleriyle tanışması Aligarh Hareketi'ni yavaş yavaş arka plana iterken, romantizm akımının filizlenmesini hızlandırmıştır. Prof. Dr. Nezir Ahmed Tişna bu süreci şöyle anlatır:

Aligarh Akımı'nın etkisiyle şiir ile birlikte Urdu nesri de önem kazandı. Bu akım akılcılık ve idealizm edebiyatını oluşturmada başarılı oldu. Ancak bununla birlikte yaşamın bazı yönleri göz ardı edildi. Bu yüzden şunu söylemek lazımdır ki bu akım pek çok boşluğu doldurduğu gibi pek çok yeni boşluğu da açmış oldu ve Aligarh Akımı reaksiyon olarak romantizmi doğurdu (80).

Urdu nesrinde ilk romantik unsurlara, destan, roman ve öykülerde rastlanmıştır. Ferdietçi bir yapıda ve hayal gücüne dayalı temalarla oluşturulmuş bu nesir türleri, kuramsal anlamdaki başlangıcını çok daha sonraki döneme işaret ettiğimiz romantizm akımının Hindistan'daki zeminini hazırlamıştır. Receb Ali Beg, 1824 yılında kaleme aldığı *Fesane-i Acaib* adlı eserinde birçok romantik kavrama yer vermiş, Abdul Halim Şarar romanlarında, duygusallık ve hayal gücü ile oluşturduğu yeni bakış açıları sunmuştur. Yazar ilk romanı *Dilçesp*'de aşkı ve sevgiyi, *Husn ka Daku*'da ise estetikliği ve güzelliği romantik bir anlatım tarzıyla işlemiştir (Sadid 397). Muhammed Hüseyin Azad, çağdaşlarının toplum yararı güden sanat anlayışlarının aksine, romantizmin temel prensiplerinden olan sanat için sanat görüşünü benimsemesinden ötürü aynı şekilde romantik üslubun filizlenmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Romantizm akımının Urdu nesrindeki hazırlık evresinde eserleri ve söylemleriyle bu anlayışa yön veren bir diğer önemli isim Muhammed İkbâl'dir. Müslüman Hindistan'ın ünlü filozofu ve

edebiyatçısı İkbâl, kendine has tarzı ve eserlerinde doğa, sevgi, aşk, özlem gibi kavramları fazlasıyla kullanımı nedeniyle romantizmin oluşum evresine büyük etki etmiş ve ünlü Antik Yunan filozofu Platon klasisizm için ne kadar anlamlı ve değerliyse o da romantizmin gelişimindeki rolü dolayısıyla bu akım için o derece önemli bir yazar olma konumuna erişmiştir (Eşref 172). Tam olarak romantik olarak adlandıramayacağımız, ancak romantizme katkılarından dolayı belirtmekte de fayda gördüğümüz bu yazarların yanı sıra Ebul Kelâm Azad, Şibli Numani ve Tagore gibi yazarlar da romantizmin gelişim evresinde eserlerinde işledikleri romantik kavramlar sayesinde önemli bir rol üstlenmişlerdir.

Urdu nesrinde romantizm akımının başlangıcının, Sir Abdülkadir'in editörlüğünde oluşturulan *Mahzen* adlı edebi derginin yayımlanmasıyla olduğu kabul edilir. 1901 yılında yayımlanmaya başlanılan dergi kısa sürede döneminin usta yazarlarını bünyesinde toplamayı başarabilmiş, bu yazarların dergi için ürettikleri eserler edebiyata yön vermeye başlamıştır. Derginin edebi çevrelerce otorite kabul edildiği dönem öncesinde klasik anlayışın destekçisi olan edebiyatçılar dahi bu dergide yazmaya çabalamışlar, kuralcılıktan arınıp bireyselliklerini eserlerine yansıtabilmişlerdir. *Mahzen* dergisi yazarları makalelerinin içeriklerinde romantizm akımının anlatımsal özelliklerine yer vermiş, böylelikle okuyucular- özellikle gençler- coşkudan ve heyecandan yoksun olarak niteledikleri Aligarh Akımının karşısına dikilen bu yeni biçimin tarafına geçmişlerdir. Dr. Enver Sadid'in bu dergi hakkındaki görüşlerini Muhammed Han Eşref: "20. yüzyılın erken döneminde kıtada öylesine bir atmosfer oluşmuştu ki romantizm filizlenmişti. Çünkü 1901 Nisan'ında *Mahzen* yayımlandığında geleneksel yöntemi öteleyerek, duygusal ve görsel kavramların edebiyata yansımalarını sağlamıştı" (156) şeklinde aktarmıştır. *Mahzen*'in yayımlanması ile birlikte Urdu nesri o güne değin kullanılmamış, yeni ve özgürlükçü bir üslupla tanışmıştır. Dergide yayımlanan öyküler, makaleler ve eleştiriler Urdu nesrine yeni kavramların girmesini sağlamış, aşk, doğa, hayal gücü kullanımı, duygusallık ve kadın bu eserlerin ana temaları haline gelmiştir. *Mahzen* dergisinde yayımlanan eserlerin formatı, henüz kuramsallaştırılmayan romantik anlayışın Hindistan'a özgü manifestosunu oluşturmuş, yazarların kullanmış olduğu üslup romantizm akımının bu coğrafyadaki çerçevesini belirlemiştir. Derginin Mayıs ayında yayımlanan ikinci sayısında yeni tarzın izahatı yapılmış ve toplum romantik üslupla kaynaştırılmaya çalışılmıştır. *Mahzen*'in romantizm akımının benimsenmesine katkılarının akabinde *Humayun* ve *Nigar* gibi edebi dergilerde de yine romantik üslup bünyesinde yer alan yazarların eserlerine yer verilmiştir.

Romantizm akımının Urdu nesrindeki lideri ve yön göstericisinin, Secad Haydar Yıldırım (1880-1943) olduğu bilinir. Yazarın dönemin ünlü edebiyat dergisi *Mahzen* için yayıma hazırladığı öyküleri ve makaleleri, Urdu nesrinde düzenli, ölçülü ve sistemli yeni bir üslubun oluşmasına ön ayak olmuştur. Secad Haydar Yıldırım, İngilizce, Farsça, Arapça ve Türkçe'yi etkin olarak kullanabilmesi dolayısıyla, batılı ve doğulu yazarların önemli eserlerini inceleme fırsatı bulmuş, bu eserlerden edindiği edebi bilgiler ona içinde farklı tatları barındıran özgün bir tarz kazandırmıştır. Yıldırım, Türk edebiyatına yakın bir ilgi duymuş, özellikle Ahmet Hikmet Müftüoğlu'ndan yapmış olduğu öykü çevirileri onu romantik anlayışa yaklaştırmıştır. Türk toplumunun çok daha önce geçirmiş olduğu kültürel devrimlerin Hindistan Müslümanlarına örnek teşkil etmesi ve yapı olarak benzedikleri bu toplumun gözlemlenerek edebiyata yansıtılmasının gerekliliğini sıkça dile getirmiştir (Zaidi 263). Öte yandan batılı öncü romantikleri - özellikle İngiliz - incelemiş ve bu yazarların ünlü eserlerini Urdu diline çevirmiştir. Yazarın 1910 yılında yayımlanmış olduğu *Hayalistan* adlı öykü derlemesi, dönemin edebi ortamını derinden etkilemiş, kısa sürede ülke genelinde büyük bir başarı sağlayan eser sayesinde, romantizm akımı hâkimiyetini güçlendirmiştir (Yıldırım 13). Secad Haydar Yıldırım, Aligarh Hareketinin edebi uzantısı olan klasik anlayışın dayattığı baskıcı yapıya muhalif düşünceler geliştirmesi açısından Urdu nesrindeki özgürlük hareketinin de öncüsü olarak nitelenmiştir. Aşk ve sevgi onun eserlerinde vazgeçilmez temalardandır. İçinde aşk olmayan edebiyat Yıldırım'a göre daima yavan bir yapıda olmaya mahkûm olacaktır. “*Yıldırım aşk uğruna toplumsal tüm engelleri aşmak için başkaldırır. Bu uğurda toplumun değer yargılarına aldırılmaz. Aşk iki sevgiliyi engelleyecek her türlü sorundan arındırmak ister*” (Özcan 104). Secad Haydar, kadınların ve kadın haklarının savunuculuğunu üstlenmiş, kadınların, siyasetin, edebiyatın, toplumun her kategorisinde yer alması gerektiğini vurgulamıştır. Bireyselliğin olabildiğince eserlere yansması gerektiğini vurgulayan yazar, Aligarh'a özgü edebi tarzdan bunalan yazarlara umut olmuş, böylelikle yazarlar bu isyana destek vererek genele benzemeyen ferdi duyuş tarzlarını eserlerine yansıtmaya başlamışlardır. Dr. Enver Sadid' e göre (404), Secad Haydar Yıldırım şahsiyet olarak da romantiktir ve onun edebi tarzı romantizmin çerçevesini belirlemiştir. Romantik anlayışın öncüsü olarak kabul edilen ve yayımladığı makale ve eleştiri metinleriyle Urdu nesrindeki romantizm geleneğinin temel prensiplerini belirleyen Yıldırım'ın romantik kavramlara fazlasıyla yer verdiği; *Salis Bil Hayr* (1902), *Zehra* (1902), *Hazret-i Dil ki Savarih Umri*(1906), *Nikah-ı Sani* (1907), *Seyl-i Zamanah* (1907), *Çirya Çirye ki Kahani* (1907), *Hikayat-i Leyli u Mecnun* (1907),

Sevda-e Sengin (1908) gibi özgün ve çeviri eserleri romantizmin yükselişinde önemli bir paya sahip olmuş ve Urdu nesir yazarlarının bu eserlerde kullanılmış olan formu gözlemleyerek edebiyattaki özgürlük devrimine katkıda bulunacak eserler üretmelerine öncülük etmiştir.

Romantizmin coşkuyu, aşkı ve tutkulu diğer tüm duyguları kapsayan yapısının hemen her edebiyatta ve dilde aynı şekilde tezahür etmesi (Aksakal 13), akımın, Urdu nesrinde de önemli üslupsal dönüşümleri gerçekleştirmesine neden olmuştur. Bu özgürleşme edimiyle, dışsallık, toplumsallık, akılcılık, materyalizm, anlatımcılık, diyalektik, şimdi ve doğa manzarası gibi Seyyid Ahmed Han Hareketi'ne özgü olan temaların yerine içsellik, bireysellik, duygusallık, ruhaniyet, estetik, güzellik, geçmiş ve doğanın ruhu gibi kavramlar tercih edilmeye başlanmıştır (Tişna 83). Aligarh akımının kişisel tahayyülü kısıtlayan yapısından uzaklaşarak sosyal statülerini ve ideolojilerini yani kendilerini diğerlerinden ayıklayan özelliklerini özgürce eserlerine yansıtmaya başlayan yazarlar, farklı yorumlayış biçimlerinin ve tematik yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlayacak yaratım sürecine girmişler, batıda filizlenen romantik öğelerle kendi toplumunun gerekleriyle uyumlu bir takım edebiyat geleneklerini harmanlayarak yeni bir eda yaratabilmişlerdir. Böylelikle Sir Seyyid önderliğinde kurulan klasik edebiyat anlayışının tematik baskıları çerçevesinde toplumsal bir amaç doğrultusunda eser üretme çabası, yerini, okuyucuları birbirine benzemeyen, incelikli sanat anlayışıyla buluşturma hedefine bırakmıştır. Bu durum ise, gençlerin duygularında, hayal güçlerinde ve sezgilerinde yeni ufukların açılmasını sağlamıştır. Kuramcı Eugene Veron'un eserlerin değeriyle sanatçının değerinin orantılı olduğu (Çetişli 84) önermesi ile benzer bir görüşe sahip olan Urdu nesir yazarları, öncelikle kişisel olan ve daha sonra evrenselliğe erişen bir yazın tarzı benimsemişler, özgür düşünebilen ve bu düşüncelerini özgürce yansıtabilen bir yapıda olmaya gayret göstermişlerdir. Romantizmin özgürlükçü özelliklerinden olabildiğince yararlanan yazarlar, isyankâr tavırlarını okuyuculara yansıtarak onları da bilinçlendirmiş, halka buldukları duruma boyun eğmeme, yeni fikirler geliştirebilme dürtüsünü aşlamışlardır.

Aligarh Hareketi'nin yaratmış olduğu yavan edebiyata tepki olarak doğan romantizm, hayatın gerçekçi yönlerine yer verilirken göz ardı edilen, aşk, sevgi, coşku, doğa ve duygusallık gibi kavramların Urdu nesrine girmesine vesile olmuştur (Fetihpuri 60-61). Aklın daima ön planda olduğu ve onun yön göstericiliğine göre eser üretilmesi gerektiğinin benimsendiği dönem, romantik anlayışla birlikte yerini duygusallığın yoğun olduğu, duygularla gerçeğin özüne ulaşılabilineceğinin

varsayıldığı bir sürece bırakmıştır. Böylelikle insana özgü hisler ve duygular, yani kederler, mutluluklar, özlemler, heyecanlar ve mutluluklar eserlerin ana teması haline gelmiştir. Aklın kesinliği ve keskinliği yerini duyguların belirsizliğine ve değişkenliğine bırakmıştır. Aşk ve sevgi bu akımın diğer önemli kavramlarından. Kadın ve erkeğin birbirleriyle olan ilişkileri, coşku ve duygusallığın ahengiyle eserlerde işlenmiş ve bu yönüyle geçmişin muhafazakar olarak adlandırılabilir yaklaşımı ötelenmiştir. *“Aşk bu hareketin asıl özelliğidir. Romantik öykülerde duygu ve aşk bir arada bulunan ayrılmaz iki temadır. Aşk insana ait en güzel duygudur. Duygu yaratıcılık demektir”* (Özcan 100). Romantiklere göre birey çevresinde olup biten olayları ancak içinden gelen bir coşku yumağı sayesinde algılayabilir ve bu olayların vermiş olduğu hislerin tadını alabilir. Dolayısıyla coşku insanı, insan ise algıladığı, gözlemediği olayları romantikleştirmiştir.

Doğa, Urdu nesrine yön veren romantik yazarlar için değerli bir ilham kaynağı olmuştur. Romantik dönemde dışarıdaki doğayı yansıtan ve doğanın yüceliğini, güzelliklerini tasvir eden eserler popülerite kazanmıştır. Urdu nesir yazarları için materyalist yaklaşımın aksine, bir sanat eseri niteliği taşıyan doğa, halkın hüznlerle dolu büyük şehirlerden uzaklaşarak, huzura ulaştığı ve özgürce bir yaşam sürdürdüğü mekân olarak eserlerde işlenmiştir. Romantik dönemde, edebiyatçılar öykülerinde geniş kır manzaralarına yer vermişler, şelaleler, uçsuz bucaksız ormanlar, mavi gökyüzü, parlayan güneş, sert rüzgâr, kimi zaman yemyeşil olan kimi zaman ise yaprakları sararmış ağaçlar romantik anlayışla oluşturulan eserlerde detaylıca işlenmiştir. Doğa, bu edebi anlayış çerçevesinde insandan kopuk bir halde, tamamen yapay bir yapıda anlaşılmamış, bunun yerine bu kavram insanın iç dünyasının bir tezahürü olarak eserlere yansıtılmaya çalışılmıştır.

Urdu nesrinde romantizm akımının en önemli yeniliklerinden biri –belki de en önemlisi- eserlerde kadın figürüne geleneksel işleyiş şekillerinden farklı bir yapıda, olması gerektiği gibi yer verilmesini sağlaması olmuştur. Kadın bu dönemde muhafazakar bakış açısının çizmiş olduğu kötü imajdan ziyade, aydınlığı, umudu ve bereketi simgeleyen bir kavram olma niteliğine kavuşmuştur. Toplumun asırlardır süregelen erkek egemen anlayışına ve cinsiyete dayalı işbölümü yanılığına bir başkaldırı niteliği taşıyan bu yenilikçi ve özgürlükçü özellik, romantizmin sadece edebiyata değil aynı zamanda sosyal hayata da nüfusunun bir göstergesi olmuştur. Romantik dönem süresince kadınların, toplumsal gelişimin ve ülkenin modern dünyaya ayak uydurabilmesinin en önemli aktörlerinden oldukları

vurgulanmış, kadınları yok sayan bir toplumun arzuladığı seviyeye asla ulaşamayacağı öngörülmüştür (Eşref 191; Seyyid 369). Romantikler kadını, aşkın, sevginin, canlılığın, renklerin, özgürlüğün, coşkunun yani dünyada yaşama dair insana haz veren ne varsa onun diğer adı olarak nitelmişlerdir. Müslüman Hindistan kadınlarının bir özgürleşme ve modernleşme dönemi olarak da adlandırabileceğimiz bu dönemde, değişime direnç gösteren muhafazakar toplumsal ortam koşullarına rağmen, feminist teorinin çerçevesi çizilmiştir.

Secad Haydar Yıldırım'ın çalışmaları ile başlayan, yine bu yazarın oluşturmuş olduğu temel prensipler çerçevesinde yükselişini sürdürmeye devam eden romantizm akımının bir diğer önemli savunucusu Niyaz Fetihpuri (1884-1966)'dir. Özellikle, eleştiri ve öykü türünde eserler üreten Niyaz Fetihpuri'nin en önemli romantik özelliği hayal gücünün oldukça engin olması ve bu hayal gücünü eserlerine yansıtabilme kabiliyetidir. Yazar, eserlerinde aşkı, sevgiyi estetik ve incelikli bir üslupla işlemiş, güzellik ve kadın onun yazınında iç içe geçmiş bir halde okuyucuya sunulmuştur. Niyaz Fetihpuri, kadını, karanlığı aydınlatan bir ışık olarak tasvir etmiş ve öykülerinde - özellikle Nikab Utchane ke Bad- kadını ana temalarından biri olarak kullanmıştır. Yazarın *Şair ka Encam*, *Şahab ki Sergüzeşt*, *Cemalistan*, *Nigaristan* adlı eserleri, özellikle içsel anlatımın bol olduğu, aşkın, duyguların ve hayal gücünün felsefi bir şekilde sunulduğu en önemli romantik örnekler olarak döneminde büyük beğeni toplayarak, edebiyatta önemli üslup değişiklikleri yaratmıştır. Niyaz Fetihpuri'nin bu eserlerinde gerçek olaylar çok azdır. Eserlerdeki karakterlerin çoğu tamamen hayal gücüyle oluşturulmuştur. Zihninde çizdiği kadın figürünü eserlerindeki karakterlere yansıtan yazar, tıpkı örnek aldığı sık sık dile getirdiği Secad Haydar Yıldırım gibi kadınların kısıtlamalardan kurtulabilmeleri için çabalamıştır (Eşref 196). Yazar, Sir Abdülkadir'in editörlüğünde romantik tarza yön veren *Mahzen*'i ayrıntılarıyla inceledikten sonra, 1922 yılında *Nigar* adlı dergiyi çıkarmıştır. Niyaz Fetihpuri'nin, adını, ünlü Türk şair Nigar Bint-i Osman'dan esinlenerek koyduğu bu fikir ve edebiyat dergisi, romantik yazarların okuyucularla buluşmasında tıpkı diğer romantik mecmualar gibi önemli bir görev üstlenmiştir.

Ahmed Sıddık Mecnun Gorakhpuri (1904-1988), romantizm akımının Urdu nesrindeki serüvenine yön vermiş, akımının prensiplerini özümsemekle birlikte kendi şahsına münhasır bir üslup oluşturabilmeyi de başarmış bir yazardır. Eserlerinde kimi zaman realist temalar gözlemlense de - kendisi bu durumu çocukluk döneminde yaşamış olduğu sıkıntıların bünyesinde bırakmış olduğu etki

ile açıklar - yazar, duygusal ve içsel anlatım tarzı ile romantik edebiyatçılar arasında ön sıralarda yer almıştır. Kadın-erkek ilişkilerine dair duygusal çıkarımlar yapan yazara göre sevginin ve aşkın olmadığı yerde yaşamak da anlamsız olacaktır. Güzelliğin, içselliğin ve ferdiyetçiliğin yoğrulmuş olarak üretim yapılmasını değerli bulan yazar, estetizmi ise, edebiyatta bulunması gereken en önemli kavramlardan olarak nitelmiştir (Fetihpuri 255). Mecnun Gorakhpuri, 1943 yılında *Saman Poş* adlı eserini yayımlamış ve bu eserde trajik bir aşk hikâyesini işlemiştir. Dönemin ünlü edebiyat dergisi *Nigar'da* yayımlanarak beğeni toplayan eser, yazara çok önemli başarılar kazandırmıştır. Eleştiri metinleri ve kısa öyküleriyle tanınan Mecnun Gorakhpuri, öykülerinde başarısızlık, yenilgi ve umutsuzluk gibi melankolik kavramları kullanmasıyla da Hindistan'daki diğer romantiklerden üslup olarak farklılaşmıştır. Mecnun Gorakhpuri'nin öykülerinde yer verdiği karakterler, romantik anlayışın özelliğiyle uyumlu halde, sisteme isyan eden bir nitelikte olmuştur (Zaidi 353). Yazarın *Tılsımatı Feza Huvab u Hayal*, *Camaliyat*, *İsi Mavraiyyet* ve *Zaidi ka Hashr* adlı eserleri romantik temalar çerçevesinde oluşturulmuş ve romantizm akımının tanınip, benimsenmesine yardımcı olmuştur.

Urdu edebiyatının öncü kadın yazarlarından olan Hicab İmtiaz Ali (1908-1999), romantizmin Urdu nesrindeki en ateşli savunucularından biri olarak değerlendirilmektedir. Akımın, hakimiyetinin son bulduğu ve ilerici hareketin edebiyatı şekillendirmeye başladığı süreçte dahi bu akıma sadık kalan yazar, özellikle batı romantizmine özgü olan ve dönemin koşulları göz önüne alındığında Hint Alt Kıtasında dile getirilmesi cesaret isteyen cinsellik, şehvet gibi kavramları öykülerinde kullanmasıyla hem Urdu nesri hem de romantizm için bir dönüm noktası yaratmıştır. Psikolojik dışavurumlar ve ruhsal tasvirler Hicab İmtiaz Ali'nin eserlerinde en fazla kullandığı temalardan olmuştur. *Pagalhana* ve *Andhera Huvab* adlı eserlerinde yazar, ruhsal tahliller yapmış ve karakterlerin iç bunalımlarını entimist tavırla gözler önüne sermiştir. Duygusalılık, aşk, güzellik ve estetik, yazara göre yaşamın yapı taşlarını oluşturmaktadır. *Meri Natamam Muhabbat*, *Zalim Muhabbat*, *Tasvir-i Butan* ve *Sokha Patte* gibi eserlerini, yazar, bu bakış açısıyla yazmıştır. Hicab İmtiaz Ali, öykülerinde yapmış olduğu ayrıntılı doğa tasvirleriyle de ön plana çıkmıştır. Mevsimlerin hayatı betimleyen renkleri, yağmurun bereketi, gecenin ve karanlığın ürkütücülüğü, sabahın umut vadeden yüzü onun ahenkli ve süslü ifade tarzı ile okuyucuya sunulmuştur (Ali 104-105). *Leyl-u Nahar* adlı eseri, yazarın, doğaya bakış açısına yönelik önemli ipuçları sunmakla birlikte, Urdu nesrinde bu tema açısından var olan bir boşluğun kapanmasında da önemli bir basamak olmuştur. Yazar, doğaya karşı olan bu ilgi ve muhabbetini ise, çocukluk

yıllarının geçtiği ufak şehirde gözlemlediği göllerin, mango ağaçlarının, yemyeşil yolların kendisinde bıraktığı etkiye bağlamıştır. İlk Müslüman kadın pilotlar arasında yer alan Hicab İmtiaz Ali, kadın haklarının coşkulu bir destekçisi olmuş, kadınların daima uygar ve entelektüel olmaları konusunda çabalamış, öykülerinde kullanmış olduğu karakterlerde kadını zarafetin ve modernliğin bir yansıması olarak tarif etmiştir. *Meşvere Diyciey* ve *Muche Tum se Muhabbet he* gibi öykülerinde yazar kadınların günlük yaşantılarına dair örnekler sunmuştur (Özcan 156). Hicab İmtiaz Ali, öykülerinde hayal gücüyle oluşturduğu yapay bir dünyada yaşayan karakterlere yer vermiştir. Bu karakterler, yaşamın tüm gerçekliklerinden uzak bir halde, çiçeklerle dolu bir adada, mavi gökyüzünün altında romantik ve hayali serüvenler yaşar bir durumda okuyucuya sunulmuştur.

Mehdi Afadi, yazın hayatına başlamış olduğu ilk dönemlerde, eserlerinde yer vermiş olduğu sosyal çalkantılar ve toplumsal gözlemler nedeniyle Aligarh anlayışına sadık toplumsal gerçekçi bir yazar olsa da, özellikle geç dönemlerinde yayımlanmış olduklarıyla romantizmin önemli yazarları arasına girmeyi başarmıştır. Bireyselliğe önem veren ve bu yönüyle özgün bir yazım tarzı oluşturmayı başaran yazar, romantizmin ferdiyetçi yapısına uygun eserler üretmiştir. Eserlerinde yer verdiği çıplaklık ve erotizm gibi kavramlar nedeniyle her ne kadar dönemin muhafazakâr çevrelerinden şiddetli tepkiler olsa da, yazar romantizmin batılı öncülerinde gözlemleyebildiğimiz ve onun kullanımına kadar çok az sayıda eserde rastladığımız bu kavramları kullanma cesareti göstermesi nedeniyle, romantizmin yükselişinde ve popülerliğini korumasında değerli bir basamak olmuştur. Kadın, Mehdi Afadi'ye göre sevginin bir uzantısıdır ve dünyaya sadece sevgi için gelmiştir (Hasan 54). Mehdi Afadi'nin öyküleri canlı, coşkulu, renkli ve hayal gücünün olabildiğince kullanıldığı bir yapıdadır. Yazar, söylemlerinde sıklıkla eserlerin sadece kelimelerden oluşmaması gerektiğini, hayal gücünün süzgecinden geçtikten sonra kelimelerin eserlere aktarılmasının uygun olacağını belirlemiştir. Mehdi Afadi, çoğu zaman mecazi aşkla ilgilenmiş ve hayal gücüyle oluşturmuş olduğu kadınla ilgilenmiştir. *İfadat-ı Mehdi* adlı eserde, şairane bir üslupla, estetik duyarlılığın temel örneklerini sunmuş (Zaidi 263) ve bu eser Urdu nesrindeki romantik anlayışın bütün yönleriyle kavranma sürecini hızlandırmıştır.

Romantizm akımının öncüleri arasında gösterilen ve özgün-çeviri eserleriyle bu akımın Urdu edebiyatında uzun bir süre hâkimiyet kurmasına destek olmuş diğer yazarlardan; Kazi Abdülgafar, Secad Ensari, Çohdari Afzal Hak ve Mirza Edib,

romantizmin kendi coğrafyalarına özgü prensiplerinin oluşmasına veya olgunlaşmasına katkıda bulunmuş, Urdu nesrine altın bir dönem yaşatmışlardır.

SONUÇ

Edebi akımlar, genellikle kendisinden önceki dönemde var olan edebiyat anlayışına bir tepki şeklinde ortaya çıkmış, içine doğmuş olduğu toplumsal, sosyal, kültürel, siyasal ve edebi ortamdan etkilenerek temel dinamiklerini oluşturmuştur. Her ne kadar özellikleri bakımından toplumdan kopuk bir akım olarak yorumlansa da, romantizm akımının da birçok ülke edebiyatında hem edebi hem de toplumsal anlamda muhalefetini ortaya koyarak ön plana çıkmış olduğu özellikle unutulmamalıdır. Romantizm akımının Urdu nesrine girişi de bu şekilde olmuştur. Sir Seyyid Ahmed Han Hareketi'nin klasik, durağan, mesaj kaygılı ve kuralcı edebi yapısının karşısında, duygusal, estetik, ferdiyetçi ve hayalperest söylemler üreten edebiyatçılar, uzun bir hakimiyet dönemi geçiren bu akımın yaratmış olduğu toplumsal ve edebi zedelenmelerin onarımı amacıyla yeni bir tez üretmişler ve romantizmin Hindistan coğrafyasındaki temelini atmışlardır. Bu akım kısa sürede toplum ve yazarlar tarafından benimsenmiş, modernliğin, özgürlüğün, umudun ve yeni başlangıçların simgesi haline gelmiştir. Romantizm akımının yükselişiyle, doğal olarak sadece yazarlar ve toplum değil, aynı zamanda romanlar, öyküler, eleştiriler, makaleler, mektuplar, dramlar da özgürleşmiş, baskın temalar çerçevesinde üretmek zorunda kalmış nesir yazarları kendilerini genelden ayıran bireysel özelliklerini eserlerine yansıtabilmişlerdir. Doğanın, ancak sanat aracılığıyla tam olarak anlaşılabilceğini varsayan romantikler, uzun cümlelerle doğayı betimlemişler, doğanın gizemliliğinde saklanmış gerçek benliğe ulaşmaya çabalamışlardır. Aydınlanma dönemi yazarlarının herkes için var olduğunu öngördüğü mutlak gerçeklerin ve doğruların yerine, duygusallık ve ferdiyetçilik kavramlarından yola çıkarak ürettikleri, kişiye ve mekâna göre değişebilen gerçeklik ve doğruluğu öneren romantikler, duygusal ve özgürlükçü tavrın zaferini ilan etmişlerdir.

Romantizm akımının, Urdu nesrini, 1901 ile 1935 yılları arasında etkisi altına aldığı varsayılmaktadır. Aligarh Hareketi'nin salt akıl yoluyla insanı ve dış dünyayı anlama ve yorumlama biçimi, romantizm çalışmalarıyla yerini ütopyacı, duygusal çıkarımlara bırakmıştır. Batı edebiyatlarını etkileme sürecinden daha geç bir zaman diliminde Urdu edebiyatına nüfuz eden romantizm akımı, tıpkı tarih aralığı bağlamında olduğu gibi temel özellikler anlamında da farklılık göstermiştir. Müslüman Hindistan'ın dini, toplumsal ve siyasal yapısına aykırı bir söylem

geliştirmemeye de özen gösteren yazarlar, doğulu özellikleriyle batıdan yapmış oldukları çevirilerle, edindikleri yeni bakış açılarını birleştirmişler ve kendi edebiyatlarına özgü bir romantizm yaratmışlardır. Dolayısıyla, romantizm, farklı ülke edebiyatlarında farklı koşullar ışığında gelişmiş, genel özelliklerinin yanında bu bölgelerdeki yerelliklerle de yeni anlamlar kazanmış yapısına sadık kalarak aktarmak, anakronizm tehlikesine düşmemek açısından önemlidir. Özellikle Batı romantizmindeki milliyetçilik kavramına Urdu nesrinde gelişen romantizmde rastlanmamaktadır. Bazı yönleriyle köktenci olarak tanımlayabileceğimiz Batı romantizminden farklı olarak, Urdu nesrindeki romantik kuramın, tamamen ilerlemeye yönelik yıkıcı-yenileyici bir halde olduğu da aşikârdır. Aynı şekilde Urdu nesrindeki romantizm çalışmalarında dil Batıdaki muadillerine göre daha sade ve anlaşılır haldedir. Romantizmi savunan kimi yazarlar toplumdaki ve toplumsal olaylardan bağlarını keskin çizgilerle koparmamışlar, bazı eserlerinde toplumsal temalara da yer vermişlerdir. Bu farklı gözlemlerin oluşmasını etkileyen bir diğer önemli faktör ise, akım özellikleri benzerlik gösterse de, yazarların farklı hayat tecrübelerinin, onları diğerlerinden ayıran bireysel özelliklerinin ve hayal güçlerinin eserlerdeki karakterlere yansiyabilecek olduğu gerçeğidir. İlk romantik belirtiler, Türkiye’de görev yaptığı sırada öyküye olan ilgisini arttıran, Servet-i Fünun Hareketi’ne bağlı Türk yazarlardan ve İngiliz romantiklerden yapmış olduğu çevirilerle kendi edebi anlatış biçiminin özelliklerini harmanlayarak, Urdu romantizmi adını vermiş olduğumuz geleneği inşa eden Secad Haydar Yıldırım’ın öykü ve makalelerinde gözlemlenmiştir. Sonraki yıllarda *Mahzen*’in geniş kitlelere ulaşması ve bu kitlelerce benimsenmesiyle birlikte, Urdu nesir yazarları bu edebi derginin çatısında toplanmaya başlamışlardır. Romantik yazarların eserlerinde yer verdikleri duygusallık, hüznün, cinsellik, aşk, hayal gücü, doğa, içsellik, kadın, egzotizm gibi kavramlar ise bir önceki nesilde hissedilen rasyonel tutumun kaybolmasına yol açmıştır. Romantizmi tek bir yazara, tek bir coğrafyaya veya tek bir tarih aralığına indirgemek yanlış bir tutumdur. Zira, detaylıca incelendiğinde Nietzsche’in mutlak gerçekliği reddeden, insanın iç dünyasına yönelmeyi teşvik eden felsefesinde, Esedullah Han Galib’in 1857 Savaşı sonrası ortamı tasvir eden, duygusallık ve melankoli ile oluşturulmuş mektuplarında, bir Antik Yunan tragedyasında yahut Dipti Nezir Ahmed’in kadını ön plana çıkaran romanlarında, Mazhar-ul İslam’ın ufak köylerde geçen masum, temiz aşklara yer verdiği kısa öykülerinde romantik üslubun belirtilerine rastlamak mümkündür. Bu durum ise bizi romantizmin, bir çağa, topluma, ülkeye, yazara, bölgeye yahut olaya değil, insana ve insani duygulara özgü olduğu gerçeğine götürmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksakal, Hasan. *Politik Romantizm ve Modernite Eleştirileri*. Ankara: Kadim, 2011.
- Ali, Hicab İmtiaz. *İhtiyat-ı Aşk*. Lahore: Sang-e Mil, 1994.
- Arvasi, Battal. "Almanların Romantik Yahut Milli Edebiyatı." *Batı Kültür ve Edebiyatlarında Romantizm*. Haz. Ünal Kaya, F. Devrim Kılıçer ve Yasemin Altaylı. Ankara: Ankara Üniversitesi, 2014. 53-62.
- Berlin, Isaiah. *Romantikliğin Kökleri*. Çev. Mete Tunçay. İstanbul: Yapı Kredi, 2010.
- Çetişli, İsmail. *Batı Edebiyatında Edebi Akımlar*. Ankara: Akçağ, 2013.
- Eşref, Muhammed Han. *Urdu Tenkid Ka Romanvi Debistan*. Lahore: Tayyib İqbal, 1996.
- Fetihpuri, Ferman. *Urdu Nesir ka Fani İrtika*. Lahore: Alijaz, 2007.
- Göker, Cemil. *Fransa'da Edebiyat Akımları*. Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1982.
- Hasan, Muhammed. *Urdu Adab min Romanvi Tehrik*. Lahore: Zahid Başer, 1986.
- Kara, Ömer Tuğrul. "Toplumsal Olayların Etkisiyle Gelişen Üç Büyük Akımın Türk ve Dünya Edebiyatında İzleri." *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi* 2.2 (2010): 73-96.
- Kefeli, Emel. *Batı Edebiyatında Akımlar*. İstanbul: Dergâh, 2012.
- Özcan, Asuman Belen. *Doğu Kültüründe Anlatı Geleneği Urdu Nesri*. Ankara: Hdy, 2012.
- Sadid, Enver. *Urdu Adab ki Tehrikin*. Karaçi: Encümen-i Terakki-i Urdu, 2013.
- Seyyid, Ferzanah. *Nukuş-e Adab*. Lahore: Sang-e Mil, 2013.
- Soydan, Celal. *Urdu Dilinin Türk Asıllı Efsane Şairi Mirza Esedullah Han Galib*. Ankara: Nüsha, 2004.
- Tişna, Nezir Ahmed. *Urdu Adab ka İrtika*. Lahore: Mekteb-i A'liye, 1991.
- Wellek, René ve Austin Warren. *Edebiyat Biliminin Temelleri*. Çev. Ahmet Edip Uysal. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983.
- Yıldırım, Secad Haydar. *Hayalistan*. Lahore: Sang-e Mil, 2006.
- Zaidi, Ali Javad. *A History of Urdu Literature*. Delhi: Sahitya Akademi, 1993.